

Co říká o svátosti křtu katechismus?

Katechismus katolické církve - paragraf 1212 – 1255

Svatý křest je základem celého křesťanského života, vstupní branou k životu v Duchu („vitae spiritualis ianua“) a branou, která otevírá přístup k ostatním svátostem. Křtem jsme osvobozeni od hříchu a znovuzrozeni jako Boží děti, stáváme se Kristovými údry; jsme přivtěleni k církvi a stáváme se účastnými jejího poslání: „Proto se křest správně a vhodně definuje jako svátost znovuzrození skrze vodu ve slově.“

Nazývá se křest podle hlavního obřadu, kterým se vykonává: křtít (řecky „baptizein“) znamená „pohroužit“, „ponořit“. „Ponoření“ do vody je symbolem pohřbení katechumena do Kristovy smrti, z níž povstává skrze vzkříšení s ním jako „nové stvoření“ (2 Kor 5,17; Gal 6,15).

Tato svátost se také nazývá „koupelí znovuzrození a obnovení Duchem svatým“ (Tit 3,5), protože vyjadřuje a uskutečňuje ono zrození z vody a Ducha, bez něhož „nikdo nemůže vejít do Božího království“ (Jan 3,5). „Toto obmytí se nazývá osvícení, protože ti, kdo jsou vyučováni [katechismu], jsou v mysli osvíceni ...“ Pokřtěný se stal „synem světla“ a „světlem“ (Ef 5,8) potom, „kdy se mu dostalo světla“, protože ve křtu přijal Slovo, „pravé světlo, které osvěcuje každého člověka“ (Jan 1,9): „Křest je nejkrásnějším a nejvelkolepějším z Božích darů ... Nazýváme ho darem, milostí, pomazáním, osvícením, šatem neporušitelnosti, koupelí obnovy, pečetí a vším, co je nejcennější. Dar, protože je dán těm, kteří nic nepřinášejí; milost, protože je udělován i viníkům; křest, protože hřích je pohřben do vody; pomazání, protože je svatý a královský (taková jsou ti, kdo jsou pomazáni); osvícení, protože je oslnivým světlem; šat, protože zakrývá naši hanbu; koupel, protože nás omývá; pečeť, protože nás chrání a je znamením Boží svrchovanosti.“

V obřadech velikonoční vigílie, při svěcení křestní vody, církve připomíná slavnostním způsobem velké události dějin spásy, jež byly předobrazem tajemství křtu: „Všemohoucí, věčný Bože, tvá neviditelná moc působí, že svátosti jsou viditelným znamením tvé milosti. Stvořil jsi vodu a při různých příležitostech jsi ukazoval, že její účinky naznačují náš křest.“

Od počátku světa je voda, toto prosté a obdivuhodné stvoření, zdrojem života a plodnosti. Písmo svaté se na ni dívá jako na „oploďnou“ Duchem svatým: „Už na počátku, když se tvůj Duch vznášel nad vodami, vložil jsi, Bože, do vody život a požehnání.“

Církve viděla v Noemově arše předobraz spásy skrze křest. Vždyť „jen několik osob, celkem osm, se v ní zachránilo skrze vodu“ (1 Petr 3,20). „A když jsi v přívalech potopy zničil hřích, stala se voda znamením nové spravedlnosti a nového života.“

Je-li pramenitá voda symbolem života, je mořská voda symbolem smrti. Proto mohla být předobrazem tajemství kříže. Touto symbolikou vyjadřuje křest společenství s Kristovou smrtí. Je to především průchod Rudým mořem, znamenající opravdové osvobození Izraele z egyptského otroctví, který ohlašuje osvobození způsobené křtem: „Když jsi převáděl svůj lid z egyptského otroctví Rudým mořem, myslel jsi na ty, kdo budou pokřtěni.“

Nakonec je předobrazem křtu přechod přes Jordán, neboť díky němu Boží lid dostává darem zemi přislíbenou Abrahámovu potomstvu; ta je obrazem věčného života. Přislíbení tohoto blaženého dědictví se naplní v Nové smlouvě.

Všechny předobrazy Staré smlouvy nacházejí své uskutečnění v Ježíši Kristu. Ježíš začíná svoji veřejnou činnost poté, co se dal pokřtít v Jordánu svatým Janem Křtitelem, a po svém zmrtvýchvstání svěřuje apoštolům toto poslání: „Jděte tedy, získejte za učedníky všechny národy, křtíte je ve jméno Otce i Syna i Ducha svatého a učte je zachovávat všechno, co jsem vám přikázal“ (Mt 28,19-20).

Náš Pán se u svatého Jana dobrovolně podrobil křtu, určenému hříšníkům, aby naplnil všechnu spravedlnost. Svým křtem dává Kristus najevo, že „zmařil sám sebe“. Duch, který se

vznášel nad vodami prvního stvoření, sestupuje nyní na Krista jako předehra nového stvoření a Otec veřejně ukazuje Ježíše jako svého „milovaného Syna“.

Svémi velikonocemi otevřel Kristus prameny křtu všem lidem. Mluvil totiž o svém utrpení, které měl podstoupit v Jeruzalémě, jako o „křtu“, kterým má být pokřtěn. Krev a voda, jež vytryskly z probodeného boku ukřižovaného Ježíše, jsou znamením křtu a eucharistie, svátostí nového života: od té chvíle je možno „narodit se z vody a z Ducha“, aby člověk vstoupil do nebeského království. „Uvaž, když jsi byl pokřtěn, odkud pochází křest, ne-li z Kristova kříže, z Kristovy smrti. Celé tajemství je v tom, že trpěl za tebe. V něm jsi vykoupen, v něm jsi spasen.“

Církev slavila a udělovala svatý křest ode dne letnic. Svatý Petr totiž říká zástupu, který byl ohromen jeho kázáním: „Obráťte se! A každý z vás ať se dá pokřtít ve jménu Ježíše Krista, aby vám byly odpuštěny hříchy, a jako dar dostanete Ducha svatého“ (Sk 2,38). Apoštolové a jejich spolupracovníci nabízejí křest každému, kdo věří v Ježíše: židům, bohobojným, pohanům. Křest je vždy spojen s vírou: „Uvěř v Pána Ježíše, a dojdeš spásy ty i celý tvůj dům,“ prohlašuje svatý Pavel k žalářníkovi ve Filipech. Vyprávění pokračuje: „Hned se dal pokřtít on i všichni jeho lidé“ (Sk 16,31-33).

Podle apoštola svatého Pavla má věřící skrze křest účast na Kristově smrti, s ním je pohřben a s ním vstane z mrtvých: „Copak nevíte, že my všichni, kteří jsme byli křtem ponořeni v Krista Ježíše, byli jsme tím křtem ponořeni do jeho smrti? Tím křestním ponořením do jeho smrti byli jsme spolu s ním pohřbeni. A jako Kristus byl vzkříšen z mrtvých Otcovou slávou, tak i my teď musíme žít novým životem“ (Řím 6,3-4). Pokřtění se „oblékli v Krista“. Působením Ducha svatého je křest obmytím, které očišťuje, posvěcuje a ospravedlňuje.

Křest je tedy koupel vodou, v níž „nepomíjející semeno“ Božího slova má své oživující důsledky. Svatý Augustin říká o křtu: „Slovo se spojí s živlem a vznikne svátost.“ Stát se křesťanem, to vyžaduje už od apoštolských dob projít cestu uvedení do křesťanského života v několika úsecích. Tuto cestu lze urazit rychle nebo pozvolna. V každém případě v ní musí být některé podstatné prvky: ohlášení slova, přijetí evangelia, které vede k obrácení, vyznání víry, křest, vylití Ducha svatého, přistoupení k svatému přijímání.

Toto uvedení do křesťanského života mělo v různých staletích rozmanité formy podle okolností. V prvních stoletích církve bylo velmi rozvinuto uvedení do křesťanského života, s dlouhým údobím katechumenátu a celou řadou přípravných obřadů, jež liturgicky rozdělávaly cestu katechumenátní přípravy, aby vyústily do slavení svátostí uvádějících do křesťanského života.

Kde se křest dětí stal běžně rozšířenou formou slavení svátosti, se toto slavení sloučilo v jediný úkon, který zahrnuje velmi zkráceně přípravné úseky uvedení do křesťanského života. Pro tuto svou povahu vyžaduje křest dětí katechumenát, který se prodělává po křtu. Nejde jen o to, že je nezbytné poučování po křtu, nýbrž že se musí rozvíjet křestní milost spolu s růstem osoby. To je vlastní oblast katechismu.

Druhý vatikánský koncil obnovil v latinské církvi „katechumenát dospělých rozčleněný na několik stupňů“. Obřady jsou uvedeny v *Ordo initiationis christianae adultorum* (1972). Koncil kromě toho dovolil „v misijních územích takové prvky zasvěcování mládeže (iniciace) — kromě těch, které jsou obsaženy v křesťanské tradici — jaké jsou u každého jednotlivého národa obvyklé, pokud mohou být přizpůsobeny křesťanskému obřadu“.

Dnes tedy ve všech latinských i východních obřadech začíná uvedení dospělých do křesťanského života jejich vstupem do katechumenátu a vrcholí ve společném slavení tří svátostí: křtu, biřmování a eucharistie. Ve východních církvích začíná uvedení dětí do křesťanského života křtem, po němž hned následuje biřmování a eucharistie, zatímco v

římském obřadu pokračuje několika lety katecheze, aby se uzavřelo později biřmováním a eucharistií, vyvrcholením jejich uvedení do křesťanského života.

Význam a milost svátosti křtu se ozeřejmují jasně v jeho obřadech. Jestliže věřící pozorně sledují gesta a slova tohoto obřadu, jsou zasvěcováni do bohatství, které tato svátost vyjadřuje a působí v každém nově pokřtěném.

Znamení kříže na počátku slavnosti vyjadřuje Kristovu pečeť na tom, který mu hodlá náležet, a znamená milost vykoupení, kterou nám Kristus získal svým křížem.

Hlásání Božího slova osvěcuje kandidátům i shromáždění zjevenou pravdu a vyvolává odpověď víry neoddelitelnou od křtu. Vždyť křest je zcela zvláštním způsobem „svátostí víry“, protože je svátostným vstupem do života víry.

Poněvadž křest znamená osvobození od hříchu a od jeho podněcování, d'ábla, pronáší se nad kandidátem exorcismus (jeden nebo více). Kandidát je pomazán olejem katechumenů nebo na něho celebrant vkládá ruku a on se pak výslovně zříká satana. Po této přípravě může vyznat víru církve, které je křtem „svěření“.

Křestní voda se pak posvětil modlitbou epikleze (ať už v té chvíli, nebo o velikonoční vigílii). Církev prosí Boha, aby skrze jeho Syna moc Ducha svatého sestoupila na tuto vodu, aby se tak „zrodili z vody a Ducha“ (Jan 3,5) ti, kteří jí budou pokřtěni.

Pak následuje podstatný obřad svátosti: křest ve vlastním slova smyslu, který vyjadřuje a uskutečňuje odumření hříchu a vstup do života Nejsvětější Trojice skrze připodobnění Kristovu velikonočnímu tajemství. Křest se udílí mnohem výrazněji trojnásobným ponořením do křestní vody. Ale již od prvních dob se může udělovat tím, že se třikrát lije voda na hlavu kandidáta.

V latinské církvi kněz při trojím lití vody říká: „N., já tě křtím ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého.“ Ve východních liturgiích je katechumen obrácen k východu a kněz říká: „Boží služebník N. je křtěn ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého.“ A při vzývání každé osoby Nejsvětější Trojice kněz katechumena ponoří do vody a vyzdvihne.

Pomazání svatým křížem, vonným olejem posvěceným od biskupa, znamená dar Ducha svatého, který nově pokřtěný obdržel. Stal se křesťanem, to je „pomazaným“ Ducha svatého, přivtěleným ke Kristu a pomazaným na kněze, proroka a krále.

V liturgii východních církví je pomazání po křtu svátostí chrismace (biřmování). V římské liturgii toto první pomazání předznamenává druhé pomazání svatým křížem, které uděluje biskup: to je svátost biřmování, která takřka „potvrzuje“ a dokonává křestní pomazání.

Bílý šat znamená, že pokřtěný se „oblékl v Krista“ (Gal 3,27): s Kristem vstal z mrtvých. Svíce, zažehnutá od paškálu, znamená, že Kristus nově pokřtěného osvětil. Pokřtění jsou v Kristu „světlem světa“ (Mt 5,14). Nově pokřtěný je nyní Boží dítě v jednorozeném Synu. Může říkat modlitbu Božích dětí: Otče náš.

První svaté přijímání. Nově pokřtěný, který se stal Božím dítětem a byl oblečen do svatebního roucha, je připuštěn „k svatební hostině Beránkově“ a přijímá pokrm nového života, tělo a krev Kristovu. Východní církve uchovávají živé vědomí jednoty uvedení do křesťanského života tím, že podávají svaté přijímání všem nově pokřtěným a biřmovaným, i malým dětem, v upomínku na slova Páně: „Nechte děti přicházet ke mně, nebraňte jim“ (Mk 10,14). Latinská církev dovoluje přistupovat k svatému přijímání jen těm, kteří nabyli užívání rozumu, a naznačuje zaměření křtu na eucharistii tím, že se nově pokřtěné dítě přinese před oltář k modlitbě Otče náš.

Slavnostní požehnání uzavírá slavení křtu. Při křtu novorozeňat má důležité místo požehnání matky.

„K přijetí křtu je způsobilý každý člověk, a to pouze člověk dosud nepokřtěný.“ Již od počátku církve je křest dospělých běžnější tam, kde se evangelium hlásá teprve nedávno. Katechumenát (příprava na křest) zaujímá v takovém případě důležité místo.

Protože je uvedením do víry a do křesťanského života, má připravit k přijetí Božího daru ve křtu, v biřmování a v eucharistii.

Cílem katechumenátu neboli výchovy katechumenů je dát jim možnost, aby svou odpovědí na Boží podnět a ve spojení se společenstvím církve dovedli ke zralosti své obrácení a svou víru. Jde o výchovu „do celého křesťanského života ...“, jímž „přicházejí učedníci do styku s Kristem, svým učitelem. Katechumeni ať jsou tedy náležitě zasvěcováni do tajemství spásy a cvičeni v životě podle evangelia i posvátnými obřady, konanými v časovém sledu, ať jsou uváděni do života víry, liturgie a lásky Božího lidu.“

Katechumeni „jsou už spojeni s církví, patří už do Kristova domu a mnohdy už žijí životem víry, naděje a lásky“. „Matka církev je zahrnuje svou láskou a péčí jako své.“

Protože se děti rodí s padlou lidskou přirozeností, poskvrněnou prvotním hříchem, mají zapotřebí, aby se znovu narodily křtem, aby byly osvobozeny od moci temnot a přeneseny do království svobody Božích dětí, k níž jsou povoláni všichni lidé. Ve křtu dětí se zvláště ukazuje, jak milost spásy je naprosto nezasloužená. Církev a rodiče by tedy zbavovali dítě nedocenitelné milosti stát se Božím dítětem, kdyby mu neumožnili křest krátce po narození.

Křesťanští rodiče uznávají, že tato praxe také odpovídá jejich úkolu rozvíjet život, který jim Bůh svěřil.

Zvyk křtít děti je tradice církve už od nepaměti. Je výslovně dosvědčena od druhého století. Nicméně je pravděpodobné, že už od počátků kázání apoštolů byly křtěny i děti, když přijímaly křest celé „rodiny“.

Křest je svátost víry. Víra však potřebuje společenství věřících. Každý věřící může věřit pouze ve víře církve. Víra, která se požaduje pro křest, není dokonalá a zralá; je to počátek, který se musí rozvíjet. Katechumen nebo jeho kmotr je tázán: „Co žádáš od Boží církve?“ A on odpovídá: „Víru!“

Víra musí po křtu růst u všech pokřtěných, jak u dětí, tak u dospělých. Proto každý rok o velikonoční vigilií církev slaví obnovu křestních slibů. Příprava na křest přivádí jen na práh nového života. Křest je pramenem nového života v Kristu, z něhož vyvěrá veškerý křesťanský život.

Aby se mohla křestní milost rozvíjet, je důležitá pomoc rodičů. Je to také úkol kmotra nebo kmotry, kteří mají být dobrými věřícími, schopnými a ochotnými být oporou nově pokřtěnému, dítěti nebo dospělému, na jeho cestě křesťanského života. Jejich úkol je opravdovou církevní službou („officium“). Celé společenství církve má účast na odpovědnosti za rozvoj a uchování milosti, přijaté při křtu.